

Oplegger bij meerjarenbeleidsplan 2025-2028

Voor de periode 2025-2028 hadden wij zowel bij de gemeente Rotterdam als bij het Fonds Podiumkunsten een meerjarensubsidie aangevraagd. De uitslag daarvan is bij de gemeente Rotterdam positief, maar van het Fonds Podiumkunsten krijgen wij geen subsidie meer. Dit heeft consequenties voor de manier waarop wij onze organisatie en ons programma de komende vier jaar gaan inrichten. In ons meerjarenbeleidsplan brengen wij dus noodzakelijke wijzigingen aan.

Ten eerste verschuift onze focus naar het verwerven van inkomsten uit private bronnen. Wij stellen ons ten doel ons verdienvermogen te vergroten. Wij willen bijdragen uit private middelen, zowel particulieren, private fondsen en – projectgerelateerd – bedrijven, substantieel en blijvend verhogen. Daartoe zetten wij inhuurkrachten in om de wervingsstrategie te gaan toepassen die we hebben voorbereid. Ook laten wij een extern adviesbureau met ons meelopen die voor groei kan zorgen voor de langere termijn.

Ten tweede zijn keuzes nodig in het programma om fair pay te kunnen honoreren. De toegekende subsidie is niet genoeg om de activiteiten te dekken uit het initiële plan. We verminderen het aantal presentaties ten opzichte van de aantallen in de aanvraag. Wij kiezen voor afschalen over de gehele linie. Dat betekent dat wij willen vasthouden aan onze beleidsthema's, maar een deel van de activiteiten die daarbij horen verspreiden over meerdere jaren en de andere activiteiten bewaren voor later. Ook binnen de projecten zelf brengen wij veranderingen aan.

Hieronder volgen voorbeelden van de wijzigingen die wij aanbrengen, in lijn met de genoemde twee uitgangspunten:

- Kathedrale koorzang: met de maandelijkse cantatediensten gaan wij door. Wel kijken wij naar de benodigde spelers per cantate. Zo nu en dan kiezen wij ervoor een cantatedienst zonder orkest te organiseren.
- Koor-orgelgenre: in plaats van een grote stimulans te geven aan de uitbreiding van het vocaal-symfonische repertoire, voegen wij nu incidenteel nieuwe bewerkingen voor koor en orgel toe aan het repertoire;
- Met bijdragen van particulieren maken wij livestreams mogelijk en andere ontwikkelingen op digitaal gebied;
- Inclusiviteit: voor de Lokale Vrijtijdsgenieters verzorgen wij nog wel woonwijkproducties, maar wij brengen een kostenbesparing aan en organiseren minder woonwijkconcerten per jaar. Wij bouwen randprogrammering in bij de projecten die zich daarvoor lenen, om het muzikale verhaal te versterken en nieuwe doelgroepen aan te spreken. We blijven onze succesvolle communicatiestrategie verbeteren;
- Aparte producties voor de Laurens Kooracademie organiseren wij niet meer, maar wij gaan onze doelstellingen op dit onderdeel realiseren in de bestaande programmering. De samenwerking met de conservatoria blijft behouden;
- Geëngageerde koorzang: wij kiezen enkele producties uit het meerjarenbeleidsplan en laten andere achterwege. Het thema barmhartigheid krijgt vorm in een productie rondom de *Saint Nicholas Cantata* van Benjamin Britten. Het project *Architectonen* uit

2024 krijgt een vervolg in 2026 in samenhang met de Architectuurbiënnale. De combinatie van architectuur en muziek bleek veel mogelijkheden te bieden. Het monumentale karakter van de Laurenskerk en de prikkelende architectuur van Rotterdam bieden volop mogelijkheden voor een geëngageerd vervolg. Randprogrammering en fondsenwerving of sponsoring lijkt ons kansrijk voor dit project.

- Ook willen wij koorzang blijven organiseren rondom herdenkingen van bijvoorbeeld 4 en 14 mei;
- Met behulp van frictiekosten van het Fonds Podiumkunsten en uitkoopsommen kunnen wij in 2025 nog producties verzorgen met symfonische orkesten. In het prestatieraster staan daarom meer presentaties vermeld dan in de jaren erna;
- Onze producties vinden in elk geval plaats in Rotterdam. Presentaties elders in het land doen we alleen wanneer wij daarvoor voldoende dekking vinden.

Februari 2025

Meerjarenbeleidsplan

2025-2028

Laurens Vocaal

Rotterdam, januari 2024

Inhoud

1. Terugblik 2021-2023	4
2. Profiel	5
2.1 Missie	
2.2 Visie	
3. Strategie	6
3.1 Ensembles	
3.2 Aanpak	
4. Bijdrage aan gemeentelijke beleidsspeerpunten	9
4.1 Interconnectiviteit	
4.2 Inclusiviteit	
4.3 Innovatie	
4.4 Impact	
5. Talentontwikkeling	13
6. Huidige situatie	14
7. Kwantitatief activiteitenoverzicht en kengetallen	15
7.1 Kathedrale koormuziek	
7.2 Geëngageerde koorzang	
7.3 Symfonische projecten	
7.4 Bezoekersaantallen	
8. Fair Practice	18
8.1 Solidariteit	
8.2 Diversiteit, vertrouwen, duurzaamheid, transparantie	
9. Tot slot	20

MEERJAREN PLAN

MISSIE

Laurens Vocaal is het muzikale epicentrum van klassieke koormuziek in een veelkleurige samenleving. Het is onze missie om ons publiek de intense kracht van excellente koorzang te laten ervaren. Gretig en ambitieus dragen wij dit al jarenlang uit in Rotterdam en ver daarbuiten.

laurens
vocaal

WAAR WE STAAN

WAAR WE HEEN WILLEN

1. Terugblik 2021-2023

In het laatste jaar van het lopende cultuurplan willen wij allereerst reflecteren op wat deze periode ons publiek tot nu toe heeft gebracht. Mede dankzij de aan ons toegekende subsidie en ondanks de moeilijke coronajaren heeft een wereldwijd publiek kunnen meegenieten van onze geslaagde artistieke resultaten. Daar zijn we trots op en dankbaar voor.

Midden in de pandemie wisten wij door te gaan met het aanbieden van onze cantatediensten. Zo hielden wij online contact met ons vaste Rotterdamse publiek en creëerden wij een nieuw, diverser samengesteld publiek in binnen- en buitenland door onze livestreams. Nu de pandemie achter ons ligt, zien we dat onze live-uitvoeringen drukker bezocht worden dan ooit!

Net voor de tweede, harde lockdown lanceerden wij de Laurens Kooracademie, waar jonge cursisten koordirectie de kans kregen onze koren te dirigeren. Inmiddels hebben wij meerdere masterclasses achter de rug met deelnemers uit binnen- en buitenland en blijkt onze aanpak een succes. Dat stimuleert ons door te gaan op de ingeslagen weg om te komen tot een alom gerespecteerde opleidingsplaats voor jonge zangers en koordirigenten, een Rotterdamse plek waar talent en passie centraal staan. Op creatieve wijze combineerden wij projecten van de kooracademie met onze inspanningen een diverser publiek te bereiken, door met deze jonge mensen ook op te treden in geselecteerde Rotterdamse woonwijken.

Publiek uit het hele land beleefde nieuwe hoogtepunten dankzij bruisende uitvoeringen in het koor-orgelgenre van bijvoorbeeld *Laudes organi* van Zoltán Kodály en nieuwe composities als *De belofte* van Hayo Boerema. Op innovatieve wijze experimenteerden wij met ruimtelijke opstellingen. Met uitvoeringen in monumentale kerken door het hele land lieten wij Nederlands cultureel erfgoed in volle pracht stralen. Wij brachten oude kerken en historische instrumenten tot leven met onze muziek.

Jong en oud genoot van topproducties waarin het Laurens Symfonisch schitterde met het Koninklijk Concertgebouworkest, het Rotterdams Philharmonisch Orkest en het Residentie Orkest. Onze uitvoeringen van Mahlers *Tweede* en *Derde symfonie* en Verdi's *Requiem* brachten velen in vervoering. Bovendien gooide de uitvoering van het razend actuele *Requiem for Nature* van Tan Dun hoge ogen. Dit concert schopte het zelfs tot het op één na beste concert van het jaar 2023 in de verkiezing van de NRC. Al deze producties werden gedirigeerd door internationale topdirigenten die zonder uitzondering zeer lovend waren over de prestaties van ons koor.

Jaarlijks herdachten wij rond 4 of 14 mei de verwoesting en wederopbouw van Rotterdam in eigen producties en samenwerkingsprojecten met het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Ons publiek werd via de livestream geraakt door ons herdenkingsconcert, *Verbonden door bommen*. De uitvoering van *Wie liegt die Stadt so wüst* van Mauersberger deed enig stof opwaaien, maar raakte de luisteraar diep en wist ook als losstaande opname op YouTube bijzonder veel publiek aan te spreken.

Onze betrokkenheid bij wat er in de wereld gebeurde, leidde tot doelgerichte programmering. De gebeurtenissen in Oekraïne brachten ons ertoe gedurende een heel seizoen in de cantatediensten een gebed voor vrede te laten klinken door passende composities te programmeren naast de cantate. Wij organiseerden een benefietconcert met een Oekraïens jeugdkoor als steun voor de slachtoffers. Als een krachtig statement tegen geweld zongen wij diverse malen Schönbergs *Friede auf Erden*. Wiecher Mandemaker componeerde *Dictatuur*, een muzikale oproep, op het gedicht van Jan Terlouw, om waakzaam te zijn en onze democratie te beschermen. Wij maakten indruk op festival Big Sing in Haarlem met een meeslepende compositie van David Lang (*Protect yourself from infection*).

Onze organisatie werd verstevigd door de inzet van een productie leider en een projectleider voor de publiciteit en de kooracademie. Wij vervingen de oude bestuursvorm door een raad-van-toezichtmodel en legden de taakverdeling en actuele regelgeving statutair vast. Met de komst van nieuwe toezichthouders, met elk hun eigen expertise, hebben wij ons ook versterkt met potentie richting een breder publiek.

Dankzij de subsidie kon ons publiek veel artistieke hoogtepunten beleven. Deze financiële steun heeft onze creatieve horizon verbreed en ons in staat gesteld muziek uit te voeren die anders buiten bereik zou zijn gebleven. Subsidie was de onmisbare energiebron waardoor wij ons publiek konden meenemen in de wereld van de mooiste koormuziek.

2. Profiel

2.1 Missie

Laurens Vocaal is het muzikale epicentrum van klassieke koormuziek in een veelkleurige samenleving. Het is onze missie om ons publiek de intense kracht van excellente koorzang te laten ervaren. Gretig en ambitieus dragen wij dit al jarenlang uit in Rotterdam en ver daarbuiten. Wij geloven in de kracht van een muzikaal verhaal in een passende en aansprekende context, zoals blijkt uit onze rijke Bachtraditie. Bij ons komen mensen samen om bezinning, verbinding, balans en harmonie te vinden. Wij achten dat van onschatbaar belang voor onze huidige samenleving. Innovatie en talentontwikkeling zijn voor ons de sleutels tot inspirerende, inclusieve programmering.

2.2 Visie

Nieuws over conflicten en rampen in de wereld bereikt ons dagelijks. Ook in onze stad staat de samenleving op scherp. De Rotterdammer heeft momenten van schoonheid en reflectie nodig om er weer even tegen te kunnen, om de moed en hoop te vinden problemen het hoofd te bieden. Wij geloven dat koorzang hierin veel kan betekenen. De menselijke stem is zo intens met onze kern verbonden dat zij als geen ander instrument in staat is de diepste emoties te vertolken. Universeel, voor iedereen herkenbaar.

Voor onze koren is dit, meer dan bij andere koren, onderdeel van ons DNA. Vanuit de liturgische traditie waarin de Laurenschorus is ontstaan weten wij als geen ander wat het is om betekenisvolle verhalen te laten klinken langs een thematische lijn. Een deel van onze programmering is onlosmakelijk verbonden met de gang van de liturgie door de eeuwen heen. Onze Bachtraditie is hiervan een sprekend voorbeeld. De vanzelfsprekendheid waarmee wij muziek in een context plaatsen is terug te vinden in de volle breedte van onze programmering. Zo zijn wij in staat een breed, inclusief publiek aan te spreken. Wij vertellen een uitgebalanceerd verhaal, actueel en geworteld in traditie. Een tegenwicht tegen de waan van de dag.

Wij komen langs deze weg tot sterke programma's die mensen doen reflecteren op hun positie ten opzichte van de ander en de aarde. Dat draagt bij aan betere verhoudingen. Het is in de huidige tijd van groot belang om met elkaar in verbinding te zoeken naar gemeenschappelijke waarden. Wij halen koormuziek op deze wijze uit de museale vitrinekast en geven er maatschappelijke handen en voeten aan. Samen geraakt worden door koormuziek schept een band en relateert onderlinge verschillen. Wij zien ernaar uit deze koers in onze programmering verder door te ontwikkelen, waar mogelijk ook met onze orkestpartners.

Wij waarborgen onze hoge kwaliteit door innovatie, goed bestuur en fair pay. Essentieel voor de innovatie en daarmee de hoge kwaliteit van Laurens Vocaal is een doorlopende instroom van nieuw talent. Dit talent vindt zijn plek in de Laurens Kooracademie. De academisten zijn jonge zangers en koordirigenten. Zo willen wij onze hoge kwaliteitsstandaard handhaven en een belangrijke functie vervullen in het waarborgen van een hoogwaardige Nederlandse koorcultuur. Het is een absolute vereiste dat wij in staat gesteld worden om fair pay toe te passen, om te garanderen dat nieuw talent naar ons toe blijft komen. Door te zorgen voor eerlijke betaling kunnen wij musici aan onze koren binden. In relatie tot de nieuwe CAO Muziekensembles hebben wij nog een slag te slaan, ondanks al genomen stappen. Dit lichten wij in hoofdstuk 8 uitvoerig toe. Onze ambitie is dat over vijf jaar onze organisatie fungeert als een

schoolvoorbeeld voor veel culturele instellingen op het gebied van betrouwbaarheid, continuïteit, transparante besluitvorming en toezichhouden. Mede daardoor is onze culturele ANBI aantrekkelijk voor filantropie.

“Ik hou van muziek en van de Laurens en het is goed voor een lang en gelukkig leven.” (Publieksenquête)

3. Strategie

Met de verschillende activiteiten van onze ensembles realiseren wij de genoemde ambities. Binnen de familie van Laurens Vocaal hebben de koren als gezinsleden hun eigen naam, leeftijd, geschiedenis en karaktertrekken. Het gaat om de ensembles Laurens Cantorij, Laurens Collegium, Laurens Symfonisch en het Laurens Orkest. Gezamenlijk geven zij vorm aan de overkoepelende missie en visie van Laurens Vocaal. Hier volgt eerst een korte introductie per koor, om daarna in te gaan op de strategie per doelstelling.

3.1 Ensembles

Laurens Cantorij	Laurens Collegium	Laurens Symfonisch
- Al meer dan 57 jaar geworteld in de Laurenskerk; - 40 koorleden: vergevorderde amateurzangers, jonge professionele zangers en conservatoriumstudenten; - Elke maand een cantatedienst met livestream; - Eens per jaar de <i>Matthäus-Passion</i> in een liturgische context; - Intensieve samenwerking met Laurensorganist Hayo Boerema; - Veelzijdige concertprogrammering; - Als cantorij actief in de liturgie; - Op Spotify en andere streamingsdiensten te vinden met <i>Messe Solennelle</i> van Hayo Boerema, <i>De Profundis</i> van Dupré en de complete vocale werken van Duruflé; - Concertreizen naar het buitenland, zoals naar Istanbul en Lübeck; - Stimulering nieuwe koormuziek.	- Repertoire voor kamerkoor; - Professionele zangers, op projectbasis georganiseerd sinds 2011; - Flexibele samenstelling van het koor: van dubbelkwartet a capella (8 zangers) tot middelgrote bezettingen (36 zangers) voor koorwerken met orkest. - Uiteenlopend repertoire, op kleine wijkpodia en in de grote concertzalen. - Playlists op YouTube: Remembrance Day & Passiontide; - Markeert belangrijke gebeurtenissen en periodes in stad en land, zoals verkiezingen en 4/5 mei; - Richt zich op aansprekende thema's, bijvoorbeeld de natuur, en werkte daarvoor samen met onder meer Natuurmonumenten, Ntjam Rosie en de Doelen; - Gespecialiseerd in het koor- en orgelgenre met Laurensorganist Hayo Boerema.	- Jong symfonisch koor; - Professionals en semiprofessionals, ook in samenwerking met Codarts; - Composities voor groot koor met een professionele klank; - International Classical Music Award in de categorie koormuziek voor de live-opname van <i>Jeanne d'Arc au bûcher</i> van Arthur Honegger met het Koninklijk Concertgebouworkest, een super audio cd op het label RCO Live; - 2,5 miljoen YouTube-weergaven van <i>Agnus Dei</i> van Samuel Barber; - Veel uitzendingen door NPO Klassiek en BBC Radio 3; - Samenwerkingspartner van Rotterdams Philharmonisch Orkest, Koninklijk Concertgebouworkest, Residentie Orkest; - Unieke producties gemaakt met BBC Symphony Orchestra, BBC Scottish Symphony Orchestra, Gelders Orkest, Orkest van de Achttiende Eeuw, Lucas en Arthur Jussen.
Laurens Orkest - Begeleidingsorkest van de cantate-uitvoeringen (15 musici), de jaarlijkse <i>Matthäus-Passion</i> (33 musici) en incidenteel orkestwerk; - Professionele instrumentalisten; - In 1998 opgericht.		

“Het koor [Laurens Collegium] zong virtuoos en met overgave, en was daarbij woordelijk verstaanbaar.” (NRC)

“Ik kwam om voor de grote en lange restauratie het orgel nog eens live te kunnen horen en ook live de fenomenale Laurensantorij! Ook de uitgevoerde werken (orgelconcert Poulenc en requiem Duruflé) waren de aanleiding. Beiden geweldig goed uitgevoerd, hoewel het requiem met enkel orgel/cello mijn voorkeur heeft. Maar wat een actuele lading kreeg dit concert door dit laatste werk: de emotie was voelbaar! Het was meer dan de moeite waard om voor dit concert uit 020 (jawel!) naar Rotterdam te reizen! Dus mijn grote *complimenten* voor deze prachtige avond! Dick Manten.” (Uit publieksenquête)

“Opvallend hoe goed het jeugdige koor Laurens Symfonisch op Bihlmaier reageerde. De inzet en betrokkenheid van dit deels uit amateurs bestaande koor, goed gedrild door Wiecher Mandemaker, klonk uitermate professioneel.” (Trouw)

“Het opvallend goede en frisse Laurens Symfonisch” (NRC)

Met al deze jonge professionals en semiprofessionals zijn wij een artistiek hoogstaande en flexibele partner voor de Nederlandse klassieke muziekwereld, het Koninklijk Concertgebouworkest, het Rotterdams Philharmonisch Orkest, het Residentie Orkest en voor het Rotterdamse ecosysteem. Onze kwaliteit en continuïteit verzekeren wij door goed bestuur. Wij voeren het beleid uit met een kleine betaalde staf, professionele en semiprofessionele musici, meerdere vrijwilligers, een raad van toezicht, programma-adviseurs en binnenkort ook een raad van advies. De directie en raad van toezicht zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Met de acht principes van de Governance Code Cultuur waarborgen wij effectief bestuur, transparantie en verantwoording.

3.2 Aanpak

Betekenisvolle koorzang

Om te komen tot sterke programma's langs een thematische lijn, volgen wij voor de Bachtraditie de gang van het kerkelijk jaar. Hierin werken wij samen met de kerkelijke gemeentes in de Laurenskerk. Onze luisteraars komen echter uit heel Rotterdam en wijde omgeving. De lezing die aan de cantate ten grondslag ligt wordt door de voorganger geduid in een korte overdenking. De bezoekers nemen actief deel door passende liederen te zingen. Naast de Bachcantate zingt de Laurensantorij ook nog een koorwerk dat weer een ander licht werpt op de thematiek. Zo vormen wij een stijlvol, vloeiend in elkaar overlopend geheel van een uur, gratis toegankelijk en dus voor iedereen te bezoeken.

Voor de concertprogramma's van het Laurens Collegium identificeren wij thema's die zowel muzikaal als narratief aantrekkelijk zijn voor een inclusief publiek. Het kan dan gaan over nationale feestdagen, herdenkingen of historische periodes, maar ook over actuele thema's als klimaatverandering of maatschappelijke polarisatie. Wij kiezen repertoire rond het gekozen thema, uitdagende composities die met elkaar de hoofdelementen vormen voor een samenhangend programma. Hierin variëren wij in muzikale stijlperiodes om een breed scala aan koorklanken te kunnen presenteren. Wij verbinden op spannende wijze bekende en geliefde koormuziek met onbekend en nieuw repertoire. Wij werken samen met instrumentalisten om verbindende elementen toe te voegen. Orgelvirtuoos Hayo Boerema vervult hierin vaak ook een belangrijke rol. Wij maken gebruik van verschillende podiumopstellingen en belichtingen in monumentale ruimtes om de visuele kracht te vergroten, al dan niet gecombineerd met multimediale presentatietechnieken. Wij overwegen het gebruik van technische snufjes, zoals *augmented reality*, om een unieke ervaring te bieden.

Randprogrammering voegen wij toe om nieuwe doelgroepen aan te spreken en inclusiviteit te bevorderen. Om goede samenwerkingspartners te kiezen rondom het gekozen thema maken wij mede gebruik van het netwerk van de raad van toezicht. Ook nemen wij programma-adviseurs in de arm.

Nieuwe ontwikkelingen als AI gaan wij gebruiken om visuele context te geven bij de koorzang en tegelijk nieuwe, jonge doelgroepen te bereiken. Wij maken gebruik van het netwerk dat de Laurenskerk heeft (Amnesty International, de Wereldwinkel, platforms en organisaties voor vrede en verzoening) en putten uit eerdere samenwerkingen (Natuurmonumenten). Interactie moedigen wij aan door panelgesprekken op te nemen in de randprogrammering. Op sociale media communiceren wij het inhoudelijke aspect van het programma duidelijk met visuele materialen. Wij verzamelen feedback van het publiek en de uitvoerenden om het verhalende concept te verfijnen. Door deze strategie te volgen, kunnen wij betekenisvolle programma's presenteren die het verschil maken in de verhouding tussen mensen onderling en met hun leefomgeving. De voortgang hiervan, inclusief mogelijke belangenverstrengeling die meekomt met het interesseren en contracteren van nieuwe partners en uitvoerenden, bespreekt de directie met de raad van toezicht. Op een transparante en zorgvuldige wijze gaan wij om met tegenstrijdige belangen.

Talentontwikkeling

Vanuit onze inspirerende koorcultuur bouwen wij verder aan de Laurens Kooracademie. Wij organiseren regelmatig concerten om het talent van de academisten te tonen aan ons publiek en met de diversiteit van de zangers ook een breder publiek aan te trekken. Wij zetten de samenwerking met Codarts en andere conservatoria voort om divers zang- en dirigeertalent te scouten en waardevolle kansen voor de academisten te creëren. Ook in het buitenland woonachtige studenten kunnen auditeren voor een plek in de kooracademie. Wij zorgen voor afwisselende concertprogramma's en contracteren gerenommeerde koordirectiedocenten. Ook ontwikkelen wij een gestructureerd evaluatiesysteem om kritisch te blijven op ons aanbod. De directie rapporteert aan de raad van toezicht hoe de projecten voor de academisten verlopen. Wij gaan zorgvuldig om met de middelen en de mensen die ons helpen onze doelstellingen te bereiken. Door deze strategie te volgen, creëren wij een bloeiende kooracademie die muzikaal talent koestert en een blijvende impact heeft op de Nederlandse koorsector.

Digitale strategie

Wij hanteren een robuuste digitale transformatiestrategie. Onze aanwezigheid online is gevestigd met een gebruiksvriendelijke website met een concertagenda, nieuwsitems, fondsenwervende informatie, luistervoorbeelden, sociale media, een digitaal platform voor het uitgeven van muziek en een webwinkel voor toegangskaarten en het doen van donaties. De bezoekersdata bewaren wij veilig tegen cybercrime. Wij maken gebruik van Facebook, Instagram, X, LinkedIn en Whatsappgroepen om in contact te komen met een breder publiek. De pandemie heeft hierin een katalyserende rol gespeeld met blijvend effect.

Wij ontwikkelen, vooral sinds de pandemie, een digitaal archief om eerdere optredens te bewaren en te delen, wat een waardevolle bron wordt voor onze volgers. Wij investeren in hoogwaardige audio- en videoproducties voor de online-uitzendingen van cantatediensten, die wij maandelijks aanbieden via YouTube. Gezien onze vele abonnees hebben we al bewezen dat wij goed in staat zijn dit unieke aanbod beschikbaar te stellen aan een wereldwijd publiek. Er zit nog veel groeipotentie in het aantal volgers op onze andere kanalen. Dit geldt met name voor Instagram en LinkedIn, waarin wij pas sinds de uitbreiding van ons team actief opereren. Wij gaan hier vol op inzetten, om daarmee ook jonger publiek te bereiken. Wij integreren digitale marketingstrategieën, waaronder gerichte onlineadvertenties, om ons bereik te maximaliseren.

Om de digitale ontwikkeling nog verder te brengen, laten wij ons inspireren door DEN, het kennisinstituut voor cultuur en digitale transformatie. Een van de hulpmiddelen die het instituut aanbiedt, is een zelfscan. Volgens deze scan zijn wij momenteel in de derde fase van digitale transformatie: in staat om digitale transformatie-initiatieven uit te voeren. Er kwamen verschillende adviezen uit de scan waarover wij in de komende periode in overleg gaan met onze raad van advies, de vrijwilligers en de professionals die bij ons betrokken zijn:

- Zorg voor meer samenhang tussen de afzonderlijke initiatieven;
- Verken mogelijkheden om aanbod via externe platforms en kanalen aan te bieden;
- Zet digitale marketing als strategisch onderwerp hoog op de agenda en stel publiek centraal;
- Blijf kennis naar binnen halen om de nieuwste ontwikkelingen te kunnen implementeren.

Deze strategie zal niet alleen het bereik van onze koren vergroten, maar ook de klassieke muziekervaring verrijken voor bestaande fans.

4. Bijdrage aan gemeentelijke beleidsspeerpunten

4.1 Interconnectiviteit

Onze sterke partners zijn het Rotterdams Philharmonisch Orkest, de kerkelijke gemeentes in de Laurenskerk en De Samaritaan, de Stichting Laurenskerk, Codarts en de Doelen. Andere partners zijn het Koninklijk Concertgebouworkest, de Big Sing en professionele collegakoren.

Wij zijn stevig geworteld in de kerkelijke gemeenschap van de Laurenskerk doordat de Laurensantorij al meer dan 57 jaar zingt in de liturgie. Banden tussen koorleden en kerkleden zijn sterk. Gezamenlijk leveren wij al jarenlang het bewijs dat muziek licht kan brengen in mensenlevens. Ons koor is er zowel op de feestelijke hoogtijdagen als op de momenten dat inkeer en bezinning de boventoon voeren. Wij bieden zovelen op deze wijze troost en vreugde. Dit alles komt maandelijks tot een climax in de cantatediensten.

Met de Stichting Laurenskerk hebben wij een contract met daarin het aantal concerten dat onderdeel vormt van de Laurens Koorserie. Wij zijn met elkaar bezig het koor- orgelgenre te versterken. Maar ook richten wij ons in de komende periode op het grootstedelijke thema eenzaamheid en het vieren van herdenkingen.

Met het Rotterdams Philharmonisch Orkest schrijven wij momenteel aan een convenant. Daarin bevestigen wij onze samenwerking wat betreft het bieden van artistieke excellentie en het houden van structureel overleg over de inhoud van de samenwerking, evenals over geëngageerde en inclusieve programmering. De producties waarin wij meezongen in 2023 behoren alle drie tot de best bezochte producties van het jaar. We vullen elkaar goed aan. Wij zijn een aantrekkelijke partner voor het orkest vanwege de vele jonge zangers binnen onze gelederen. Die jonge zangers maken qua klank en uitstraling het verschil op het fysieke en digitale podium. Daar is het orkest en de luisteraar bij gebaat. Op onze beurt geeft de samenwerking ons meer naamsbekendheid, ook in het buitenland.

“Wat heb ik genoten van het concert afgelopen zondag. Echt prachtig. Zo intens op veel manieren: verpletterend, verschrikking, overweldigend maar ook heel lieflijk, verfijnd, stralend, hemels, vervullend.”

“Duurde 't applaus 12-5-'23 voor Mahlers 2e symfonie "Auferstehung" nu langer dan 't concert? Neen, maar 't was wel 'n reflectie vd magistrale uitvoering door @rdamphil met dirigent Lahav Shani, sopraan @ChenReiss, alt Anna Larsson & @LaurensVocaal

Met de Doelen werken wij aan het gezamenlijk doel hoogwaardige koorconcerten te blijven presenteren die het profiel van zowel het koor als de concertzaal versterken. Dit uit zich jaarlijks in een reeks van meerdere overleggen, die ertoe leiden dat de programma's naar ieders tevredenheid gevormd worden. Professionele koorzang krijgt naar verhouding weinig ruimte op Nederlandse concertpodia, dus deze samenwerking is van wezenlijk belang voor de klassieke muziekwereld als geheel.

In mei 2025 ziet een nieuwe samenwerking het licht. Wij zijn dan partner in een grote productie samen met het Rotterdams Philharmonisch Orkest en Scapino. Met Scapino plannen we ook al een tweede productie in 2027. Het doel is een structurele samenwerking voor de langere termijn. Dans en zang bundelen de krachten. Voor ons komt zo een heel nieuwe doelgroep binnen bereik.

4.2 Inclusiviteit

Publiek

Onze doelstelling voor de eerste P is dat wij met een breder en diverser publiek de hartverwarmende kracht van koormuziek willen delen. Wij richten ons op verbreding en vernieuwing. Verbreding gaat over de doelgroepen die wij al bereiken: de Klassieke Kunstliefhebbers, Weelderige Cultuurminnaars en de Culturele Alleseters. Vernieuwing gaat over het bereiken van meer Lokale Vrijetijdsgenieters, want ook bij hen is volgens onderzoek al interesse voor ons genre aanwezig. Die interesse hoeft alleen nog aangesproken te worden. Wij zijn hier al volop mee bezig en zetten onze inspanningen graag voort.

Onze communicatiestrategie is geënt op fans, ambassadeurs en reputatie. Het uitgangspunt is dat de kracht van Laurens Vocaal van binnenuit komt. Wij implementeren deze in 2021 uitgewerkte strategie met onder meer de volgende elementen en middelen:

- versterk de interne fans;
- identificeer de externe fans;
- voorzie iedereen van een gereedschapskist met communicatiemiddelen;
- vergroot betrokkenheid op sociale media;
- creëer actieve participatie (ontmoetingsmomenten) met de fans, koester de fans en deel belevenissen;
- organiseer en coördineer een aanspreekpunt en ondersteuning voor ambassadeurs;
- signaleer contactmomenten;
- meet de resultaten.
- promotiefilms
- onze website: www.laurensvocaal.nl
- e-nieuwsbrief
- sociale media: Facebook, X, YouTube, Instagram, LinkedIn, Whatsapp
- onlineadvertenties
- webagenda's, zoals de Uitagenda
- persberichten naar landelijke en regionale pers
- presskits voor onze eigen musici en rvt
- promotiemateriaal zoals posters en flyers, verspreiding Kultuurkoerier
- wegrecleame
- huis-aan-huisbladen
- professionele fotografie
- streamingservices

Voor de Lokale Vrijetijdsgenieters gebruiken wij toegespitste publiciteit, zoals posterverspreiding op openbare plakplaatsen en flyerverspreiding in Ommoord, Prinsenland, Vreewijk, Oosterflank en Groot IJsselmonde. Hierin nemen wij praktische informatie op over de totale bezoekersreis. Wij stemmen de informatie in huis-en-huisbladen nog meer af op de situatie van deze doelgroep. Wij organiseren jaarlijks een aantal woonwijkconcerten, uitgevoerd door 16 professionele zangers en academisten, en willen per woonwijkconcert in elk geval 100 mensen ontvangen om met ons geïnspireerd te raken door koorzang. Deze korte concerten plannen wij overdag, omdat uit onderzoek van Rotterdam Festivals bleek dat dit de beste tijd is voor deze doelgroep. Ook richten wij hun aandacht op onze cantatediensten die gratis toegankelijk zijn.

“Het concertje in de Adriaen Janszkerk in IJsselmonde heeft ons doen besluiten kaarten voor zaterdag te kopen. Omdat het een mooi muziekstuk was, maar ook, omdat we er op die manier weer aan dachten. Er is altijd veel te doen en dan komt er van concertbezoek gewoon soms minder. We hebben zaterdagmiddag overigens buitengewoon genoten. Voor ons was het een concert dat op een of andere manier uitstak boven het gewone.” (Publieksenquête)

Wij hebben in de afgelopen periode al een locatie gevonden waarmee wij goede resultaten boeken. Het gaat om Open Hof in Ommoord. Daar is wat ouder publiek te vinden dat graag naar klassieke muziek luistert, maar voor een regulier concert geen geld heeft of de logistieke uitdaging naar het centrum niet ziet zitten. In de andere wijken, met name Vreewijk en Groot IJsselmonde, hebben wij ook al op verschillende locaties opgetreden en gaan wij graag de uitdaging aan om daar meer publiek op de been te krijgen.

Onze taak voor inclusie op het gebied van Rotterdams publiek zien wij dus vooral in het betrekken van de Lokale Vrijtijdsgenieteners, die in het totale culturele bereik minder vertegenwoordigd zijn dan je zou verwachten gezien hun populatie in de totale bevolking. Juist door in de woonwijken op te treden, bereiken wij ook mensen voor wie het, vanwege een beperking, moeilijk is om in het centrum concerten bij te kunnen wonen. Aan het einde van de subsidieperiode willen we op vier locaties in de geselecteerde woonwijken een groep van terugkerende bezoekers hebben gecreëerd. Dit gaan we monitoren met publieksenquêtes.

Om inclusiviteit voor een landelijk en wereldwijd publiek te bereiken, investeren wij in de mogelijkheden die ons succesvolle YouTubekanaal biedt. Ons bereik op YouTube is enorm, zeker in vergelijking met andere klassieke koren. Wij hebben meer dan 8,5 duizend volgers en dit aantal groeit dagelijks, versus enkele honderden of een paar duizend bij professionele collegakoren. Wij gaan onderzoeken welke kansen er zijn om meer uit dit succes te halen, door bijvoorbeeld een digitale producent daartoe opdracht te geven. Wij blijven consistent hoogwaardige content leveren en gaan actief werken aan het opbouwen van een gemeenschap online.

“Helaas door omstandigheden dit jaar (39e x voor ons) niet live aanwezig. Maar door de livestream verbonden en betrokken veel meer dan ik voormogelijk had gehouden. Er gaat niets boven live! Maar toch. Hoge mate van muzikaliteit en perfectie zowel bij koor als ook bij alle solisten en in het bijzonder de technici van de livestream en regie; fantastisch!! Zeer veel dank allen!” (YouTube)

“There are other excellent choir performances of this adagio [for strings], but only this one is so perfectly clear that I can make out the words. Yet they accomplished this with a larger than usual choir. Incredible. Moreover, they have a better balance of baritones to sopranos.” (YouTube)

Programma

Om inclusie te bevorderen gaan we aan de slag met het opzetten van passende randprogrammering. Door samen te werken met andere organisaties, koren en ensembles ontsluiten wij onze muziek voor anderen. Wij stimuleren participatie door na het concert paneldiscussies te organiseren. Zo kan een klassiek koorconcert niet alleen een cultureel evenement zijn, maar ook een bron van verbinding en begrip. Wij onderzoeken nieuwe technologieën als AI om deze randprogrammering ook interactief te maken en daarmee een diverser publiek te bereiken, met name ook jonge doelgroepen. Onze ambitie is te starten met één randprogramma per jaar in de Laurenskerk en dit uit te breiden naar meer concerten en andere locaties als het goed aanslaat.

Per jaar gaan wij twee concerten en negen cantatediensten organiseren in de Laurenskerk waarmee wij betekenisvolle verhalen vertellen in hun context. De gekozen thema's zullen aansluiten bij de beleavingswereld van een divers publiek. Wij hebben voor de concerten al goede resultaten in het verleden geboekt door te programmeren rondom herdenkingen, verkiezingen, moederdag en het songfestival. Wij programmeren ook rond thema's die ieder mens aangaan, zoals verdraagzaamheid, verbinding, hoop, sociale rechtvaardigheid en onze gezamenlijke verantwoordelijkheid voor onze kwetsbare planeet. Het is bovendien al jaren bekend dat onze gratis toegankelijke cantatediensten ook veel mensen met een kleine beurs bereiken voor een moment van rust en bezinning.

“Het was in één woord geweldig mooi! Balsem voor je ziel. Ik heb er veel troost uitgehaald. Bedankt!” (Publieksenquête)

Partners

Het is onze doelstelling om nieuwe samenwerkingen aan te gaan met ambassadeurs die onze inclusiviteit kunnen versterken. In de eerste plaats gaan wij zoeken naar inspirators die vanuit verschillende invalshoeken en achtergronden bereid zijn onze koren te promoten en hun netwerk te benutten om een breder publiek aan te spreken. Daarnaast kunnen zij signalen uit de samenleving met ons delen, waarop wij kunnen inspelen en anticiperen. In het verleden hadden we partners als Natuurmonumenten en Ntjam

Rosie. Ook voor de toekomst willen we met hen verder doorontwikkelen. Wij denken ook aan nog niet aangeboorde contacten van de kerkelijke gemeenschap in de Laurenskerk, die bij uitstek een regenboogkleurige gemeenschap is. Verder zetten wij de al bestaande samenwerkingen voort met de Doelen, de Stichting Laurenskerk, het Rotterdams Philharmonisch Orkest en Stichting Vier het Leven. Deze laatste samenwerking is erop gericht om meer ouderen te bereiken die 's avonds liever niet alleen op pad gaan. Natuurlijk investeren wij ook in de relatie met de bestuurders van de locaties waar wij woonwijkconcerten organiseren, om ervoor te zorgen dat zij als ambassadeur kunnen fungeren voor hun wijkgenoten. Aan het einde van 2028 hebben we een gevarieerde pool van inspirators en ambassadeurs ontwikkeld.

Personeel

Overall ter wereld zingen mensen met elkaar ter gelegenheid van feestelijke, droevige en plechtige momenten. Samen zingen leidt tot verbroedering en tot gemeenschappelijke verwerking van gebeurtenissen. Een koor wordt gevormd uit mensen met verschillende stemmen, die hun stemgeluid willen laten mengen met de andere stemmen. Vanuit die gedachte is het voor ons vanzelfsprekend dat mensen van verschillende achtergronden zich thuis kunnen voelen bij ons. Klassieke koormuziek is voor iedereen, maar ook met iedereen.

Onze doelstelling voor personeel is om die boodschap uit te dragen. In de laatste sollicitatieronde voor de raad van toezicht is al de nadruk gelegd op inclusiviteit en diversiteit. Met recente wijzigingen hebben we gezorgd voor het binnenbrengen van expertise op dit gebied. De huidige samenstelling is qua gender evenwichtiger dan twee jaar geleden. Het blijft richting de toekomst een speerpunt om de diversiteit in samenstelling te verdiepen. Per 2025 brengen wij nu ook verandering in de wijze waarop wij koorleden werven. Nu komen leden bij ons via open sollicitaties en aanmeldingen, omdat musici via via van ons horen of ons kennen vanuit de conservatoria. Wij zorgen ervoor dat de informatie om lid te worden of om te auditeren makkelijker voorhanden is voor een grotere, meer diverse groep. In vacatures voor ondersteunend personeel gebruiken we teksten die inclusie bevorderen. Ook zorgen wij voor taaldiversiteit in communicatie en programma-informatie om een inclusieve omgeving te creëren voor mensen met verschillende taalachtergronden. Jaarlijks evalueren wij in de raad van toezicht de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie.

4.3 Innovatie

Wij leven in een ongekende tijd met onbegrensde mogelijkheden voor digitalisering en techniek. Een grote verandering voor het dagelijks leven is ingezet. Wij zien de enorme kansen die kunstmatige intelligentie en sociale media bieden. Daarop willen we graag inspelen. Wij onderzoeken de digitale mogelijkheden met alles wat erop en eraan zit. Hoe alles precies vorm zal krijgen, is nog voor niemand bekend. Als leergierige organisatie staan wij te popelen om hier meer van te weten te komen en te integreren in onze praktijk. Doordat we zoveel jonge professionals in onze gelederen hebben, is het heel natuurlijk om de digitale mogelijkheden te onderzoeken en te incorporeren. Met trial-and-error zullen wij ontdekken wat we kunnen inzetten ten gunste van koorzang. Wij denken aan innovatie in zowel beleving, aanbod, interne organisatie als ons verdienmodel. Op deze facetten gaan wij hieronder verder in.

De publieksbeleving gaan wij verrijken met technische uitvindingen. Enthousiast gaan wij dit onderzoeken om daarmee ook jong publiek aan te spreken. Jonge AI-fans kunnen wij wellicht bereiken met randprogrammering waarin zij zelf mogen meezingen met behulp van AI. Met programma's als Midjourney zouden we content voor TikTok kunnen maken, gebaseerd op livestreams van cantatediensten. Wij gaan nieuwe middelen inzetten om prachtige, monumentale ruimtes beter te benutten, zeker met het oog op uitbreiding van onze YouTube-strategie. Goed gebruik van bijvoorbeeld lichtinstallaties en projecties kan een grote toegevoegde waarde hebben. Wij denken ook aan het koppelen van koren battles aan onze uitvoeringen via de nieuwste technologie. In de komende jaren zal duidelijk worden wat het beste werkt voor onze kunstvorm.

Ook talentontwikkeling maakt deel uit van onze innovatieve kracht. Dit is een geïntegreerd onderdeel in onze koorpraktijk. Wij werken dit uit in het hoofdstuk Talentontwikkeling. Door de samenwerking met de conservatoria komen er vanuit de internationale studentenpopulatie steeds nieuwe ideeën binnen, die onze innovatieve geest voeden.

Wat ons aanbod betreft, gaan wij het koorgenre innoveren. Dat doen wij door bestaand vocaal-symfonisch repertoire te arrangeren voor koor en orgel, de resultaten te publiceren en nieuwe composities te laten schrijven. Wij zien dat de laatste jaren vooral het bekende repertoire wordt geprogrammeerd, zoals Beethovens *Negende symfonie*, Mahlers *Tweede symfonie* en het *Requiem* van Mozart en Fauré. Door de hoge uitvoeringskosten van symfonisch repertoire zien we een grote verschraving in het programma-aanbod. Om volle zalen te trekken worden de highlights uit het repertoire nog wel geprogrammeerd, maar raken veel meesterwerken uit beeld. Dit op zich betreurenswaardige feit motiveert ons juist om te innoveren: wij gaan die werken zelf arrangeren voor koor en symfonisch orgel. Het majestueuze Laurensorgel is hiervoor heel geschikt. Zo kunnen wij waardevol repertoire op een betaalbare, laagdrempelige manier uitvoeren en blijft een schat aan repertoire toegankelijk voor het publiek. Sinds enkele jaren publiceren wij onze composities op een digitaal platform (*Sonolize*). De gemaakte arrangementen kunnen wij ook daarop publiceren, zodat andere koren gebruik kunnen maken van onze innovaties.

Ook voor de interne organisatie volgen wij uiteraard de ontwikkelingen voor digitale bladmuziek en apps op de voet. Wat bijvoorbeeld zou helpen zijn AI-technologieën om bladmuziek automatisch te annoteren op losse partijen, nadat de gehele partituur door de dirigent is voorzien van aantekeningen voor de interpretatie. Voor ons verdienmodel gaan wij samen met andere culturele instellingen aanbod ontwikkelen om als pakket aan bedrijven aan te bieden. Zo worden we aantrekkelijker voor sponsoring. Ons onderdeel daarin zou bijvoorbeeld een zangworkshop kunnen zijn.

4.4 Impact

Door te werken langs de lijnen van de drie i's ontstaat voor ons een vierde i: impact. Wij streven ernaar de i's in elkaar te doen overvloeien, zodat de i, omgekeerd, een uitroepteken wordt. Door interconnectief te werken zorgen wij voor dwarsverbanden tussen de beroepspraktijk en de jonge talenten binnen onze gelederen. Met onze activiteiten introduceren wij steeds nieuwe musici aan ons publiek, waardoor nieuwe contacten ontstaan voor toekomstige optredens. Nieuwe digitale mogelijkheden ontdekken wordt ons gemakkelijk gemaakt, omdat jong talent uit de internationale studentenwereld deelneemt aan onze koren. Zij pakken nieuwe apps en technologische ontwikkelingen veel sneller op. Harmonieuze verhoudingen tussen koor en publiek, geworteld in de barmhartige idealen van de Laurenskerk, werken inclusiviteit in de hand. Zo hebben we echt impact voor Rotterdammers.

5. Talentontwikkeling

Laurens Vocaal is bij uitstek de plek waar zangtalent zich kan ontwikkelen in een koor. Wij zien talentontwikkeling als hoeksteen van onze rijke koorcultuur. Door het bieden van kansen aan nieuw talent houden wij de kwaliteit vast die bij ons voorop staat. Dit is voor ons essentieel. De instroom van conservatoriumstudenten en leergierige, geschoolde amateurs zorgt voor een ontvankelijke, ambitieuze sfeer tijdens onze repetities en concerten. Wij faciliteren stageplekken voor zangstudenten om podiumervaring op te doen en meer repertoire te leren kennen. Wij integreren het Codarts Kamerkoor (±25 zangers) in het Laurens Symfonisch en geven hen jaarlijks enkele malen de kans aan projecten met professionele orkesten mee te doen. Zo ervaren de studenten wat het is om in de beroepspraktijk te functioneren. Onze artistiek directeur is de spil in het geheel, vanwege zijn functie als docent koordirectie op Codarts. Dit alles karakteriseert onze koren, die al jaren bekend staan vanwege de jonge, frisse uitstraling.

Sinds 2021 zijn wij ook begonnen met bouwen aan de Laurens Kooracademie. Dit is inmiddels een strategische pijler met als stip op de horizon de realisatie van een volwaardig opleidingsprogramma. Dit programma zal als broedplaats voor koordirectietalent fungeren. Wij gaan een nieuwe generatie koordirigenten opleiden met landelijke practica, masterclasses en stageplekken. Zodoende geven wij een impuls aan het koorleven in de regio en het gehele land.

“Het was een prachtig concert, leuk dat jonge musici zo de kans krijgen zich te ontwikkelen!” (Publieksenquête)

Dit veelomvattende en ambitieuze opleidingsprogramma is opgedeeld in verschillende fasen. In de eerste fase bieden wij directietalenten de kans masterclasses te volgen bij gerenommeerde koordirigenten. In de masterclasses wordt onder meer toegewerkt naar verschillende concerten met het Laurens Collegium en Codarts Kamerkoor, waarbij de koordirigenten ook gecoacht worden door zangprofessionals. Wij bouwen gedegen evaluaties in ten behoeve van het bereiken van excellentie, persoonlijke groei en een veilige onderwijsfeer.

Zo hebben wij in 2021 en 2022 projecten georganiseerd waar academisten werden gecoacht door onze eigen dirigent. In 2023 hebben wij een auditieronde georganiseerd om breed en inclusief te werven en meer koordirectietalent aan te boren. In deze audities selecteerden wij met de dirigent van Cappella Amsterdam, Daniel Reuss, de beste kandidaten die het koor mochten leiden tijdens een reeks repetities onder zijn inspirerende coaching. Deze repetities boden wij aan ter voorbereiding op een aantal woonwijkconcerten en een slotconcert in de Laurenskerk. Al met al nam het hele project een maand in beslag, zodat de verworven vaardigheden konden rijpen bij de academisten. Onze academie onderscheidt zich van andere initiatieven door de continuïteit van de projecten, de selectie van docenten en academisten en onze visie op opleiding en praktijk. Jaarlijks gaan wij twee producties van de Laurens Kooracademie organiseren met gemiddeld tien concerten en vijf academisten.

De achtergrond voor dit initiatief is dat in Nederland meer mensen lid zijn van een koor dan van een voetbalclub. Dit was de uitkomst van een onderzoek uit 2019. Ons land telt maar liefst circa 1 miljoen koorleden. Zowel amateur- als beroepszangers genieten van het samen zingen en laten een groot publiek ervaren hoe goede koormuziek een mens kan raken. Op termijn dreigt er echter een tekort te ontstaan aan goede koordirigenten om deze rijke traditie ook in de toekomst veilig te stellen. Het gaat met name om koordirigenten die een koor met beroepszangers artistiek kunnen begeleiden. Talentontwikkeling is de sleutel tot kwaliteit. Daarom zijn wij gestart met de Laurens Kooracademie, waarin talenten de kans krijgen zich verder te bekwamen in koordirectie en koorzang.

6. Huidige situatie

Wij zijn erin geslaagd, door de verhoging van de subsidie in 2021, het organisatorische team uit te breiden en daardoor de werkzaamheden wat beter te verdelen. De pandemie zorgde ervoor dat we niet direct op volle kracht vooruit konden gaan. Grotere producties hebben vanzelfsprekend een lange voorbereidingstijd nodig en juist dat maakte het programmeren in coronatijd zeer onzeker. Alle ophef rondom koren en corona hielp daarbij niet. Wij hebben toen gekozen voor kleinere producties die sneller te realiseren waren, zoals toegelicht bij de Fair Practice Code. Dat maakte korte termijnplanning aan de orde van de dag. Vanaf februari 2022, toen de pandemie op zijn retour was, konden wij ons pas weer richten op grotere producties. Dit verklaart de groei van onze reserves. Veel grote, kostbare producties worden pas in 2024 en 2025 verwezenlijkt.

Om een goede bijdrage te kunnen leveren aan de gemeentelijke beleidsthema's is, los van de extra middelen voor fair pay, een grote investering nodig. Wij kunnen veel voor de leefbaarheid in de stad betekenen en bijdragen aan het welzijn van de stad en haar inwoners. De uitbreiding van ons team is daarvoor een vereiste. Verder vraagt onze ambitie om in te springen op nieuwe digitale ontwikkelingen een forse investering. De tijd en expertise die daarvoor nodig is, is nu nog niet aanwezig.

Wij vragen de gemeente Rotterdam ons te ondersteunen in onze missie. Door onze inspirerende koorzang dragen wij in belangrijke mate bij aan het welzijn van veel mensen in deze stad. Zo zijn wij een baken in deze uitdagende tijden.

7. Kwantitatief activiteitenoverzicht en kengetallen 2025-2028

Tot nu toe hebben wij de grote lijnen uitgezet die als basis dienen voor de activiteiten die wij zullen ontplooiën. In dit hoofdstuk beschrijven we de activiteiten zo concreet mogelijk, als toelichting op bijlage C 'Kwantitatief activiteitenoverzicht en kengetallen'. We gaan gemiddeld 20 producties per jaar realiseren, waarmee we gemiddeld 60 presentaties geven. Dat betekent dat wij het aantal producties constant houden ten opzichte van 2023 en wij het aantal presentaties per productie omhoog brengen. Daarmee zijn we in staat om op meerdere plekken in de stad te spelen en ook om te variëren in het dagdeel waarop wij concineren. Zo kunnen we gericht inspelen op de *light users*. Met name van de Lokale Vrijtijdsgenieters is bekend dat zij liever overdag dan 's avonds naar concerten gaan. Meer presentaties per productie betekent ook lagere voorbereidingskosten per presentatie. Met het constant houden van het aantal producties kunnen we een gevarieerd repertoire blijven bieden en zo een breed publiek bereiken. Op deze wijze is het mogelijk zowel nieuw repertoire te ontwikkelen en uit te voeren als bekend en geliefd repertoire tot klinken te brengen. Wij tellen in de constant gehouden aantallen ook de eerder omschreven producties mee die worden gedirigeerd door de academisten van de Laurens Kooracademie. We bespreken onze activiteiten hieronder, onderverdeeld in verschillende typen uitvoeringen.

7.1 Kathedrale koormuziek

Onder de noemer kathedrale koormuziek scharen wij in de eerste plaats onze cantatediensten. Per jaar verzorgen wij er negen, inclusief de *Matthäus-Passion* in de Laurenskerk. Hierin treden de Laurenschorus en het Laurensorkest op onder leiding van Wiecher Mandemaker. Cantatediensten vinden maandelijks plaats, met uitzondering van de zomermaanden. Wij programmeren in een liturgisch kader cantates van Johann Sebastian Bach in combinatie met bijpassende koorwerken uit heden en verleden. Deze cantatediensten worden ook live gestreamd. Als grotere werken op het programma noemen we ook de *Auferstehung und Himmelfahrt Jesu Christi* van Carl Philipp Emanuel Bach, die we vanwege de thematiek na Pasen en rond Hemelvaartsdag uitvoeren, in april en mei 2026. In lijn met de jarenlange Bachtraditie gaan wij in het jubileumjaar van de Laurenschorus, 2026, de *Hohe Messe* uitvoeren in Rotterdam en in verschillende andere geschikte monumentale kerken.

“Wat een ongelooflijk mooie cantatedienst en wat een overweldigend slot! Als mensen iets van heiligheid kunnen ervaren op deze aarde, dan moet het wel zo iets zijn.” (Facebook)

In datzelfde jubileumjaar voeren we ook de *Elias* van Mendelssohn uit, een publiekstrekker bij uitstek. Dit grootse koorwerk komt volledig tot zijn recht in de Laurenskerk waar de imposante omgeving naadloos aansluit bij de inhoud van de compositie. Met de *Elias* vertellen we een eeuwenoud, tijdloos verhaal waarvan publiek met verschillende achtergronden op verschillende niveaus kan genieten: een verhaal over een volk dat keer op keer op drift raakt en teruggefloten moet worden naar zijn essentie.

Onder kathedrale koormuziek valt ook onze specialiteit: het uitvoeren van werken in het koor-orgelgenre. Op het Orgelfestival Holland in Alkmaar, in de zomer van 2025, besteden wij aandacht aan Hugo Distler en tijdgenoten, met organist Arvid Gast uit Lübeck. Wij herdenken daarmee de eerste zogeheten *Orgeltagung* in Hamburg en Lübeck in 1925, waar oude meesters en orgels als het ware werden herontdekt en de basis vormden voor een hele nieuwe beweging van componisten en organisten. Door dit twintigste-eeuwse repertoire te combineren met de oude muziek die deze nieuwe stroming inspireerde, ontstaat een prachtig muzikaal verhaal over deze geschiedenis. Wij verweven dit verleden met hedendaagse toepassingen. Want wij kennen het orgelpubliek en weten ook van de technologische interesse van met

name jonge organisten. Daarom zien wij ernaar uit hun enthousiasme te triggeren door, naast een boeiende belichting, in randprogrammering de nieuwste digitale snufjes te gebruiken.

De *Mis voor koor, orgel en blazers* van Joseph Jongen, die wij in de Laurenskerk hebben uitgevoerd in januari 2024, viel in de smaak bij ons publiek. Er bestaan weinig recente opnames van, ook al werd het werk al eerder door *Gramophone* erg positief beoordeeld. Wij geven door middel van een opname dus graag een vervolg aan ons succes. Zolang het grote hoofdorgel van de Laurenskerk nog niet in renovatie gaat, verrassen we het publiek met andere bekende en onbekende werken, zoals het *Festival Te Deum* van Britten, zijn *Missa Brevis*, *Rejoice in the Lamb*, *Hymn to St Cecilia* en de *Mis in e* van Bruckner. In 2026 is het 100 jaar geleden dat een van de meest invloedrijke Nederlandse componisten van de 20e eeuw, Ton de Leeuw, werd geboren. Wij zetten hem in de schijnwerpers en gaan op tournee met zijn *Missa brevis* en *Prière*. Als ambassadeurs van de architecturale pracht van Rotterdam spelen we met licht en geluid in monumentale kerken om zo de publieksbeleving te versterken. Het tweejaarlijkse festival Big Sing in Haarlem is onze vaste partner en altijd geïnteresseerd in het uitwerken van dergelijke ideeën. Per jaar bieden wij het publiek acht concerten met het koor-orgelgenre.

Wij vernieuwen het koor-orgelgenre door het grote vocaal-symfonische repertoire te bewerken voor koor en orgel. Dit lichten wij toe in paragraaf 7.3. Ook al staat dit initiatief los van de plannen voor het bouwen van een hyperorgel in de Laurenskerk, toch sluit het daar natuurlijk goed op aan. Dit megaproject leek lange tijd onhaalbaar maar inmiddels zijn grote stappen gezet en ligt er een spannende toekomst voor ons.

7.2 Geëngageerde koorzang

Met geëngageerde koorzang bedoelen we alle programma's waarin we een maatschappelijk thema centraal stellen of aansluiten bij belangrijke gebeurtenissen en periodes in stad en land. We willen jaarlijks vijftien presentaties geven van één productie, waarbij we ook een digitale vorm beschikbaar stellen. Rond 4 en/of 14 mei gaat het vanzelfsprekend om herdenkingsprogramma's, die juist in de Laurenskerk zo passend zijn vanwege het bombardement in 1940. Rond Ketikoti willen we in de komende periode een programma ontwikkelen waarvoor Hayo Boerema een nieuw werk gaat componeren, geïnspireerd door of in samenwerking met Rotterdamse collega-artisten. Wij gaan kijken of wij kunnen aansluiten bij de activiteiten van het FENIX Landverhuizersmuseum en de opening van de nieuwe MSC terminal in 2027. Hiermee hebben wij thema's te pakken die in onze ogen rijke muzikale verhalen kunnen opleveren.

Binnen onze mogelijkheden nemen we actief deel aan de strijd tegen eenzaamheid door samen te werken met onze collega's in de Laurenskerk, als symbool van barmhartigheid. Rondom dit thema gaan we in 2026 de *Saint Nicholas Cantata* van Benjamin Britten uitvoeren. In samenwerking met De Doelen selecteren wij projectkinderkoren om mee te doen en gaan we ook het Rotterdams Jeugdsymfonieorkest uitnodigen. Daarmee verbreden we ons publiek met de achterban van de meezingende kinderen. Met deze productie gaan we daarna het land door om met lokale kinderkoren de voorstelling te herhalen. Barmhartigheid, verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid zijn centrale, onderliggende thema's in de beschrijving van het leven van de heilige Nicolaas. Hij komt op voor de zwakken, de onterecht veroordeelden. Hij roept op tot inkeer, tot respect voor de schepping en de medemens. Hij geeft hoop in tijden van uitzichtloosheid. Op deze wijze wordt dit verhaal in de handen van componist Benjamin Britten een verhaal van verbinding. Het andere geluid van Sinterklaas!

Met technische vernieuwingen bereiden we ons publiek voor op ons programma van 31 januari 2025. Dit programma zetten wij neer in samenwerking met de Doelen. Het repertoire omvat werk uit de twintigste eeuw: *Symphonie de Psaumes* van Igor Stravinsky en *Cinq hymnes* van Ton de Leeuw. Deze werken verbinden wij aan elkaar rondom het thema heiligheid. Het abstractieniveau van deze werken stimuleert ons tot een diepgaande verkenning van transcendente thema's, wat ons publiek uitnodigt tot reflectie en contemplatie over de betekenis van heiligheid in de moderne wereld.

In lopende gesprekken verkennen we de opties om te zingen tijdens een ceremonie voor de vele eenzame uitvaarten in de stad en om aan te haken bij het Laurenskerk Kerstdiner. Ook nemen we tentoonstellingen als die rondom de World Press Photo mee in onze programmering. Door aan te sluiten bij dergelijke gelegenheden creëren we een betekenisvolle context voor koormuziek, waarin wij gezamenlijk streven naar verbinding en warmte.

Nu aan de oostgrens van Europa een oorlog woedt, gaan wij in 2025 een programma maken rond vrede en verzoening. *Friede auf Erden* van Arnold Schönberg combineren we met *Figure humaine* van Francis Poulenc. Wij verbinden deze werken met een opdrachtwerk van een Oekraïense componist. Daarbij betrekken wij ook Oekraïense koren en kinderkoren, via het Oekraïense Huis. In het Oekraïense onderwijs is veel ruimte voor koorzang. Nog niet zo lang geleden was het gebruikelijk dat kinderen na schooltijd naar hun koorrepetitie gingen. Onder de indruk geraakt van de kwaliteit van de Oekraïense kinderkoren waarmee wij in 2022 samenwerkten, zien wij veel kansen op het gebied van inclusiviteit.

7.3 Symfonische projecten

Van donderdag 17 april tot 19 april 2025 voeren wij met het Rotterdams Philharmonisch Orkest onder leiding van Jonathan Cohen Bachs *Matthäus-Passion* uit in de Doelen. We bieden elk jaar zo'n productie, met steeds drie concerten. Daarnaast gaan we uit van gemiddeld vijf symfonische producties per jaar.

In mei 2025 vieren we het Mahler Feest met het Koninklijk Concertgebouworkest in Amsterdam. Orkesten uit de hele wereld komen samen voor een groots eerbetoon aan de componist. Het Koninklijk Concertgebouworkest heeft onze samenwerking gevraagd voor de uitvoering van Mahlers *Achtste symfonie* onder leiding van Klaus Mäkelä in twee concerten op vrijdag 16 mei en zondag 18 mei 2025 in het Concertgebouw.

Op 29, 30, 31 mei en 1 juni 2025 brengen wij samen met Scapino en het Rotterdams Philharmonisch Orkest in het Nieuwe Luxor een aantal voorstellingen van *Anima Obscura*. Het beroemde *Deutsches Requiem* van Brahms ligt aan de basis van *Anima Obscura*. Als moderne tegenhanger klinkt een werk van Yannis Kyriakides voor koor, harp en elektronica. In dit transdisciplinaire project komt de droom van eeuwig leven aan bod. In combinatie met de dans ontstaat een zinnenprikkende voorstelling.

Op 11 juni 2025 leveren wij onze bijdrage aan het International Conducting Concours Rotterdam. Wij verzorgen in de operaronde het *Zoemkoor* uit Puccini's *Madame Butterfly* en een koor uit *Turandot*.

Hoog op onze verlanglijst staat een Rotterdamse uitvoering van Britten's *War Requiem*. Een betere locatie dan de kapotgebombardeerde Laurenskerk bestaat niet voor deze indrukwekkende aanklacht tegen de oorlog. De poëtische teksten in dit werk roepen met klem om zelfreflectie: "I am the enemy you killed, my friend." Wij laten hiermee ons publiek reflecteren op de omgang met de ander.

Ook laten wij ons publiek nadenken over de omgang met de aarde door mee te werken aan *La Mer* van Nanine Linning. Wij voeren deze voorstelling in 2027 met Scapino en het Rotterdams Philharmonisch Orkest uit onder leiding van Barbara Hannigan. *La Mer* werd gecreëerd voor Boston Ballet in partnerschap met Woods Hole, het grootste oceanografisch onderzoeksinstituut ter wereld. Het richt zich op de huidige toestand en bedreigingen van de oceanen. Deze avondvullende productie met de dynamische muziek van Debussy laat de staat van de oceanen zien in de tijd dat Debussy zijn meesterwerk schreef: ongerept, naïef-romantisch.

Bovendien gaan wij arrangementen van groot symfonisch repertoire voor koor en orgel laten maken en uitvoeren. In het najaar van 2025 staat Bruckners *Mis in e* op de planning en wij denken ook aan Verdi's beroemde *Requiem* en Mahlers *Achtste symfonie*. Meesterimprovisator Hayo Boerema en anderen zullen deze grote klus voor hun rekening nemen. In samenspraak met de Laurenskerk verstrekken wij bovendien compositieopdrachten voor dit genre. Het ontbreekt veel componisten simpelweg aan kennis van het orgel om goed voor het instrument te kunnen componeren. Wij hebben deze deskundigheid wel in huis en

nemen hier dus ook onze verantwoordelijkheid. Wij nemen jonge componisten aan de hand en helpen hen op weg. Hiermee slaan we twee, of eigenlijk drie vliegen in één klap: vocaal-symfonisch repertoire komt toch binnen ons bereik wanneer blijkt dat budgetten niet toereikend zijn om het uit te voeren met groot orkest, wij vernieuwen het koor-orgelgenre en bereiken dat onze kennis en vaardigheden duurzaam worden doorgegeven. Zo zorgen wij dat grote meesterwerken hoorbaar blijven voor het publiek.

7.4 Bezoekersaantallen

Met de symfonische projecten bereiken wij het meeste publiek. Daar verwachten wij, afhankelijk van de capaciteit per zaal, zo'n 1.500-1.900 bezoekers per concert. Voor de programma's in monumentale kerken verwachten wij 100-400 bezoekers. De cantatediensten worden maandelijks bezocht door 350-400 bezoekers. Bij onze Matthäus-Passion in de Laurenskerk verwachten wij jaarlijks 1.000 bezoekers. De woonwijkconcerten zijn in kleinere locaties. Daar gaat het om 100 mensen per concert.

8. Fair Practice

8.1 Solidariteit

Huidige honorering

In de huidige periode hebben wij jaarlijks een stap richting een eerlijke beloning kunnen zetten, dankzij het toegekende fair pay budget van de gemeente Rotterdam. Dit budget was 15% van de toen berekende meerkosten (4,2 ton). Ook van de overige subsidie hebben wij een substantieel deel aan fair pay besteed. Wij hebben hiermee de uurtarieven voor koorzangers en orkestleden aanzienlijk kunnen verhogen. Elk jaar pasten wij een verhoging toe van zo'n 8%. Per januari 2023 is daarop ook een loonsverhoging voor de zakelijke directie doorgevoerd naar het beginpunt in de beoogde schaal van de CAO Muziekensembles. Vanuit een sterke onderlinge band werkten wij aan een goede verhouding tussen betaling en inzet. Zo werd deze verhouding voor de artistiek directeur rechtgetrokken met ingang van 2021. Er heerst een open en veilige cultuur binnen onze koren. Wij stimuleerden elkaar feedback te geven en dat gebeurde ook, steeds positief en constructief.

Andere werkelijkheid

In 2022 is de CAO Muziekensembles ingevoerd. Met die CAO zijn wij bijna in een andere werkelijkheid terechtgekomen. De hierin genoemde honoreringsrichtlijn is nog veel hoger dan het tarief waar wij ten tijde van de subsidieaanvraag voor 2021-2024 op zijn uitgekomen, met name vanwege de wijze van urentelling en de zzp-factor. Het repeteren zelf wordt daardoor veel duurder, omdat voor elk podiumuur 20 minuten studie-vakbekwaamheid gerekend wordt. Zo komt bij één repetitie een extra studie-uur in de totaalstelling.

Wij passen per 1 januari 2025 de honoreringsrichtlijn toe van deze CAO. Dit betekent een stijging van ten minste 85% in de loonkosten. Dit maakt dat onze activiteiten veel duurder worden vanaf 2025.

Investeren in activiteitsniveau

Desondanks is het nodig om te investeren in het activiteitsniveau. Dat heeft een praktische en een artistieke reden. De praktische reden is dat wij ook subsidie aanvragen bij het Fonds Podiumkunsten. Bij het Fonds moet een minimum van gemiddeld 40 presentaties per jaar gerealiseerd worden voor de categorie waarin wij vallen. Subsidie van het Fonds is alleen al nodig om de tarieven die wij momenteel hanteren te kunnen handhaven, want een bouwsteen van veel koorrepertoire is een groot koor, waardoor er veel musici te betalen zijn. Wij hebben voor 40 presentaties in elk geval 5 ton meer nodig om CAO-conform te kunnen honoreren.

De artistieke reden houdt ten eerste in dat Laurens Vocaal een cruciale rol vervult in de Nederlandse koorwereld als het gaat om het introduceren van nieuw talent. Ook bij andere koren zijn er projecten voor

nieuw talent, maar bij ons is het een structureel onderdeel van de organisatie. In iedere productie is er beurtelings plaats voor jonge koorzangers, solisten en koordirigenten. Veel van deze mensen vinden hun weg in het Nederlandse muziekleven. Daarom is een investering nodig wat betreft het aantal uitvoeringen. Die investering betaalt zich uit in de kwaliteit van de sector als geheel. Ten tweede is ons aanbod zelf een zeer waardevol onderdeel van het muzikale bestel, gezien het feit dat er veel minder professionele koormuziek op de Nederlandse podia klinkt dan professionele orkestmuziek. Als enige in de wijde regio bieden wij koormuziek op een professioneel niveau aan. Wij zijn zelfs een van de weinige professionele koren in het hele land.

Solidaire werkwijze

Wij leveren ook een bijdrage aan de gezamenlijke belangenbehartiging met ons lidmaatschap van de NAPK. Ook nemen wij sinds 2022 deel aan de ketentafel Freelance Klassieke Musici, waar een breed spectrum aan spelers in het veld helpt bij onderzoek rond fair pay. Het doel van deze ketentafel is om voor het ministerie inzichtelijk te krijgen wat er aan budget nodig is om de implementatie van de Fair Practice Code te versnellen. Wij merken op dat er veel verschillen zijn tussen musici en ensembles onderling in werkpraktijk, studie-uren en repetitiebesteding. Wij zorgen voor duidelijke communicatie over onze eigen praktijk en onze verwachtingen richting opdrachtneemers. Hieruit komen dan schriftelijke afspraken voort.

Ook tijdens de pandemie werkten wij vanuit solidariteit. Wij hebben zo snel mogelijk coronaproof producties georganiseerd, die binnen een maand of zes weken zouden plaatsvinden. Zo wisten wij zeker dat deze zouden kunnen doorgaan met de op dat moment geldende maatregelen. Musici konden zo hun werk bij Laurens Vocaal in elk geval uitvoeren. Wanneer een concert uiteindelijk toch niet mogelijk bleek, hebben wij alternatieve producties kunnen opzetten met behoud van dezelfde musici.

Solidariteit betrekken betekent ook oog hebben voor alle zorgen die er spelen in de sector rondom fair pay. Een deel van de freelancemusici is uiteraard ook voor eerlijke beloning, maar tegelijk bang dat zij veel minder werk krijgen. Het is geen geruststellend vooruitzicht wanneer gezegd wordt dat er bij gelijkblijvend budget minder geproduceerd zal worden terwijl het musiceren zelf zin geeft in hun bestaan. Het is een discussie die ons allen veel zorgen baart, juist omdat het te overbruggen financiële gat zo groot is bij freelance klassieke musici.

8.2 Diversiteit, vertrouwen, duurzaamheid, transparantie

Voor de kernwaarde *diversiteit* verwijzen wij graag naar paragraaf 4.2.

Het spreekt vanzelf dat wij de kernwaarde *vertrouwen* graag uitdragen. Gezonde werkverhoudingen zijn voor ons normaal. Wij hebben een Gedragscode, Klachtenregeling ongewenst gedrag en Protocol vertrouwenspersoon sinds 2019, naar aanleiding van de wereldwijde actualiteit. Deze sturen wij op gezette tijden naar de musici, zowel de professionals als de semiprofessionals. Evaluaties vormen onderdeel van onze werkpraktijk, de ene keer uitgebreid, de andere keer summier, al naar gelang het type project.

De kernwaarde *duurzaamheid* betekent dat wij produceren met het oog op de kwaliteit en de lange termijn. Wij bevorderen duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers door voortdurend inspirerende programma's aan te bieden. In voortgangsgesprekken tussen directie en raad van toezicht komt de werkdruk aan bod, evenals eventuele wensen voor verdere scholing. Ook met projectleiders is regelmatig overleg om ervoor te zorgen dat de urenbesteding conform de afspraak is. Wij verwijzen voor duurzaamheid in relatie tot de aarde graag naar de uitleg over programmering.

Transparantie is voor ons een gegeven. De omvorming naar een raad van toezichtmodel maakte nog duidelijker waar alle taken en verantwoordelijkheden op het vlak van governance liggen. Directie en raad van toezicht communiceren onderling open over financiën, besluitvorming en programmaselectie. Wij koesteren een cultuur van eerlijkheid en duidelijkheid, waardoor ook onze stakeholders vertrouwen hebben in onze organisatie en haar integriteit.

9. Tot slot

De combinatie van talentontwikkeling, artistieke kwaliteit, maatschappelijke betrokkenheid en hoogwaardig, betrouwbaar partnerschap typeert ons DNA. Geworteld in de stad, hardwerkend vanuit de Rotterdamse mentaliteit, met een brede programmering gericht op een brede doelgroep en een uitstekende reputatie in artistiek Nederland heeft de gemeente Rotterdam een uniek artistiek gezelschap binnen haar grenzen. Een koorfamilie waar de Rotterdammer trots op kan zijn, een gezelschap dat de Rotterdammer veel te bieden heeft. Een waardig ambassadeur van de stad.